

MARC ARTIGAU i QUERALT

• La
vigília

J.P.

DESTINO

Premi Josep Pla 2019

[V]

No he parlat mai dels pares. Amb ningú. Mai no he escrit res sobre ells. No puc.

Quatre notes sense sentit, desordenades.

Quin sentit tindria que ara aturés la meva història i us parlés d'ells? Suposo que necessiteu arribar fins a l'últim capítol per entendre-ho, ara només us puc dir que als meus pares els intueixo tan a prop —malgrat que no hi són— que a vegades qualsevol ficció, per més llunyana que sigui, em sembla impostada. I encara que és impossible destriar el que un escriu d'allò que un viu, totes les meves idees acaben convertides en no-res.

Només són intuïcions, notes inacabades, fragments de records que no tenen cap valor.

Alguns amics em van animar a anar al psicòleg quan el Pare va morir. Ho has de fer. Parlar. Obrir-te. No

pots quedar-te amb tot això a dins, un dia t'esclatarà. I no t'imaginis un volcà en erupció, Rai, serà una esquerda que començarà pels peus i finalment seràs un pou sense fons.

Però m'espantava obrir una porta plena de dimonis i que aquella habitació secreta no s'acabés mai, que una paraula (com si fos una habitació) conduís cap a una altra, un laberint infinit. No, ja hi aniria, al psicòleg. Perquè parlar dels pares és mirar-se al mirall.

I en aquestes alçades ja hem arribat tots a la conclusió que els miralls són tramposos. La Mare sempre deia que no s'hi reconeixia. Depenen de la llum, del punt de vista, de com anem vestits, de tantes variables, de tants llocs que avui m'és impossible acceptar que els pares em van fer una putada. Una bona putada.

En Blai.

El Pare seia sovint al seu escriptori amb un tauler d'escacs al davant. Jugava partides infinites, en el sentit literal de l'expressió. Marcava una jugada, que repetia milers de cops, i després apuntava els moviments en un paper quadriculat —i amb una cal·ligrafia exquisida—, llepava amb molta cura el sobre i l'enviava al seu adversari. Contra qui jugava? Contra un amic que després de la Guerra Civil es va exiliar a Mèxic o França, no ho recordo, i allà va formar una família i s'hi va quedar a viure. Eren bons amics perquè havia ajudat amb diners (els havia enviat per correu) quan li

van fer les proves a en Blai. Es deia Mirko. Un nom ben curiós, potser un pseudònim. De petit volia creure que era un espia que treballava per a una organització internacional i que el Pare era el seu còmplice. Mai no el vam conèixer, el tal Mirko, però ens en parlava tant, el Pare, que era com si ja formés part de la família. Aprofitaven la partida com una excusa, i s'escrivien llargues cartes per saber com anava tot, per posar-se al dia.

A vegades s'emocionava pel moviment d'un alfil o per la mort d'un peó. Però al Pare li feien nosa les emocions. Es tancava a l'estudi —amb clau— i s'hi quedava una bona estona amb el paper entre les mans, com si aquell retall tingués un valor incalculable. Sempre deia que de jove no llegia, però que el seu amic Mirko li n'havia encomanat el plaer i no parava de comprar llibres, de tota mena. Fins i tot de poesia, els darrers anys. En tenia un que consultava sovint. El llibre de capçalera. *Novel·la d'escacs*. En passava les pàgines, les subratllava, anava endavant, enrere... Em despertava tanta curiositat, aquella passió seva, que vaig anar a la biblioteca i me'l vaig llegir en una tarda. Era un llibre magnífic, però no era una novel·la —estrictament— d'escacs. Parlava de moltes més coses, del nazisme, d'obsessions... El que més em va cridar l'atenció, el nom del protagonista. Mirko Czentovicz. Allò va disparar dins del meu cap de nen somiatruites la certesa que el pseudònim amagava en el fons una realitat molt més complexa i divertida. Un espia de la

KGB de veritat. I durant una migdiada l'hi vaig insinuar al Pare. La cara se li va inflar de vermell, com si hagués delatat un crim.

—Vine, vine! —Em va fer anar corrents al seu estudi—. T'has llegit la novel·la? —Tenia pressa per aconseguir no sé quines respostes.

—*Novel·la d'escacs?* Sí.

—I... —Es va passar la mà pel front—. I què t'ha semblat?

—Magnífica. L'he llegida en una tarda.

—On l'has aconseguida?

—A la biblioteca.

—Ja... És clar...

Es va quedar rumiant. Em disparava preguntes i després callava.

—Ho has dit a la teva mare?

—El què?

—Que ara t'agrada llegir... —Estava inquiet.

—Pare, sempre m'ha agradat llegir.

—Sí, és veritat. Però ara més. —Va canviar de to, de cop i volta era molt més seriós—. Rai, escolta'm, no parlis a ningú d'en Mirko. És perillós explicar la seva història.

—Quina història, Pare? No conec la seva història. Sembla fascinant, però no en tinc ni idea.

—Vull dir... que no vagis explicant que m'escric amb un amic que es diu Mirko, de l'estranger.

Poques vegades havia vist el Pare tan confós.

—Estem vivint uns temps molt complicats, Rai.

Un no pot fer el que realment vol. No som lliures. Hi ha la policia... I si la gent sabés que en Mirko no és en Mirko, que és un exiliat de la guerra..., faria preguntes, moltes preguntes, tots ens posaríem nerviosos, nerviosos innecessàriament, i la teva mare ja ho passa prou malament, oi?

—Sí.

La majoria de situacions delicades sempre acaben amb la Mare ja ho passa prou malament. El refugi perfecte enmig de la tempesta. El xantatge emocional establert com a norma. Un ganivet esmolat capaç de partir-te en trossos.

Mirko.

Com serien els pares si fossin vius?

Suposo que morir és aturar-se. Ens morim perquè ens quedem aturats en algun lloc i la resta continuen. No sé què pensarien sobre moltes coses, perquè la gent canvia, la gent viu i la gent canvia, però quedar-se aturat a un costat és definitiu. Per això els primers dies, després de l'enterrament, la seva mort era circumstancial i en Blai es passava totes les tardes davant de l'ordinador jugant. I reia i tot; mentre jugava, existir no li feia mal. Els pares li haurien dit que ja n'hi havia prou, que sortís al carrer, que fes coses; jo li comprava tots els videojocs que li agradaven i ell podia quedar-se hores tancat a l'habitació.

Ara, les tardes que torna de la feina, carrega l'iPad i ajunta lllaminadures al Candy Crush, allà on viure és senzill. On les piruletes tenen premi, i els colors esclaten a la pantalla, i les cireres i les castanyes li diverteixen els ulls. A l'estiu, quan ens asseiem al balcó perquè passi la fresca, a vegades parlem. A en Blai no li agrada gaire parlar, no és una de les seves prioritats vitals. Per a ell, el silenci és molt més eloqüent.

—Seré tota la-la vida així, Rai?

Era un vespre xafogós, jo engolia una cervesa i ell una Coca-Cola. I la pregunta em va enxampar en fora de joc.

—Què vols dir?

—Si sem- sempre seré així, com-com sóc.

—No, és clar que no. Et faràs vell. Com jo, com tothom.

—No, no, no...

Ja l'entenia, però volia guanyar temps per respondre.

—No, no, no-no-no... —continuava enganxat a la síl·laba.

I va callar. No va trobar les paraules per explicar la barrera, el lllindar que dividia una existència, la seva, de l'altra realitat, la dels altres, aquella que havien classificat com a «normal». No vaig ser prou valent, no vaig voler ajudar-lo a explicar-se, perquè jo no tenia resposta. Vam seguir bevent i el vespre es va tornar encara més xafogós.